

HULLÁMHOSSZ-VÁLOGATÓ

DANILO KIŠ EMLÉKEZETE

A hang árnyéka

Varsányi Gyula

Mintha most is magam előtt látnám, amint kilép a liftből az elegáns szállodai hallba, arca kissé gyűrött, szemei fáradtak, mintha átvirrasztott éjszaka volna mögötte — biztos együtt volt az író-társakkal pohár borok mellett, gondolok, csak később hallom döbönten, hogy beteg, nagyon beteg, de amint meglát minket, rá várakozó újságíró-tisztelőit, felderül, már mosolyog, hiszen siker ez is, az élet sikere, várnak rá, faggatják, lesik a szavát.

Danilo Kiš órákon át beszél fáradhatatlanul, adja az interjúkat, természetesen magyarul, de fűszerezve mindenféle nyelvekből vett szavakkal, amelyeket játékosan lefordít, mert imádja az eredeti nyelvi fordulatokat, s imádja átültetni őket egyiktől a másik nyelvbe, ez szenvedélye s egyben szakmai bravúrja, elvégre író.

Mi pedig pompásan érezzük magunkat, asztalunkat hihetetlen tágasság érzete lengi be (Európa?), valami időtlen nyugalom is (a világ dolgai a maguk törvénysze-

rüsege szerint folynak megakaszthatatlanul), és emberi közelséget is érzünk (barátságot? talán testvériséget? úristen, le lehet még írni e szavakat?), noha a beszélgetés könnyed, némelykor kifejezetten pajkos, nincsenek ólomsúlyú témák, de mindenről szó esik. '89 júniusa van, nemzetközi írókonferencia Budapesten, korszakos változások szele fúj Európában. Mindenki a remélt szabad, szép jövőre gondol, ami veszélyekkel terhesen bár, de mégiscsak ránk vár, mindannyiunkra. Melynek ígézetében ez a beszélgetés könnyen folytathatónak tűnik, akár Párizsban (a szerb író éppen ott él), akár Belgrádban (ha netán visszatérne oda), akár Budapesten. Ki gondolná, hogy nem folytatható, nem lesz folytatható sohasem, mert Danilo Kiš néhány hónap múlva meghal, s ez lesz az utolsó interjú számunkra, így őriz meg az emlékezetünk.

Sokak jó emlékezete őrizt ö. **Eörsi Istváné** például, aki feltételezi, hogy Belgrád szépasszonyai gyászba öltöznek halálhíre hallatán, s akiben felbukkan egy külö-

nős, régi Antigoné-előadás képe, melyet együtt kuncozott végig Kišsel a belgrádi Atelier 212 páholyában. És *Konrád György*, aki talán nemcsak a közös írói sors miatt érez rokonságot a montenegrói anya és magyar-zsidó apa szülőttével, a szerb nyelven író, magát csökkönyösen jugoszlávnak tekintő pályatárssal, akivel — meglehet — az utolsó jugoszláv író került sirba, s aki könyveivel és egész lényével sugárzott valamiféle közép-európaiságot, vagy *Petri György*, akinek patrónusa volt, mert fordítója lett, s tisztelője, miként tisztelője és fordítója Illyésnek és Radnótinak, József Attilának és Adynak (hogy ki tudott fakadni amiatt, mert Adyt éppúgy nem ismerik a francia értelmiség körében, mint Krležátt!), akárcsak rajongója Kosztolányinak. A Nero, a Pacsirta, az Édes Anna íróját Flaubert-rel állította párhuzamba, írni akart róla, de már nem tudott.

Ami maradt, megjelent művein kívül, az emlékezet. Amit az említett magyar pályatársak — *Vujicsics Sztóján, Rajk László* és *Vallai Péter* társaságában — felidéztek a közelmúltban a Kossuth Klubban rendezett irodalmi emlékesten. S amit *A hang árnyéka* címmel kezdte este sugároz a Kossuth rádió.